

ירושת המכבים לדורנו

מחשבות לחנוכה

לפני כמאה שנה, מצא את עצמו המשורר **שאל טשרניחובסקי** בברלין כשהוא אחוז בספקות באשר לעתידה של ארץ ישראל ועתידו של העם היהודי. השנה היא 1923, הוא נוסע בגרסת 1923 של הרכבת הקלה, ובגדול מתבאס. הוא כותב את **"אומרים ישנה ארץ"**. שיר על תהייה, תעייה, ושאלות ללא מענה: "איה אותה ארץ [...] אולי כבר איננה?", שוב ושוב. "מי יִבְחַנו דָּרָךְ

יָגִיד לִי הַנְּתִיבָה?" וכדי להבהיר סופית את מצבו שלו ואת מצבו של העם היהודי בכלל, הוא מסיים בציטוט מתוך מגילת איכה: "דָּבַר בְּשִׁבְלֵנוּ, אֲדֹנָי לֹא צָנָה". גרסה מאוחרת ומוכרת יותר של אותו השיר, פותחת גם היא באותה השאלה. אך הפעם מציב מולה טשרניחובסקי את **דמותו של רבי עקיבא שענה לאותו השואל: "אתה המכבי"**.

חג חנוכה הוא הזדמנות לחזור לאותה הארץ, מאה שנים מאוחר יותר. קל מאוד להתבונן על החג הזה דרך סיפורים רחוקים על ניסים גדולים, על פכים שלא נגמרים ועל גיבורי-על היסטוריים. **ואולם המציאות של חנוכה והמציאות של כולנו כאן היום, היא פשוטה הרבה יותר, והרבה יותר מוחשית.**

יצחק שדה, מפקד הפלמ"ח, שתיאר את פרח "דם המכבים" הצומח מאדמת הארץ וקושר בין הנופלים להמשכיות, היטיב לנסח את דמות הלוחם במילים שנדמה כאילו נכתבו היום בעבורנו: "לא גיבורים אתם, חבריי, ולא בני-ענק, אנשים פשוטים אתם, שקועים בחיי יום-יום, עוסקים באלף עניינים, אבל אליכם עברה ירושת המכבי...". אתה מסתובב בצה"ל ופוגש את צבא ההגנה לישראל דרך עיניהם של המשרתים בו. **אנשים שעושים במו ידיהם את מה שנראה לדבים כמעשי ניסים בני זמננו.** לוחמים שעייפים לעיתים, מתגעגעים הביתה, בתוך האבק, הבוץ והשחיקה, אך הם ממשיכים לפעול. ודווקא שם, בתוך הפשטות הזו, מסתתרת הגבורה האמיתית. המכבים של ימינו הם לא אלו שמחפשים תהילה, אלא **אלו שפשוט מתייצבים כשצריך.** אלו שמבינים שאין מישהו אחר שיעשה את העבודה. דווקא שם ניתן למצוא **גבורה של התמדה. גבורה של אורך רוח. גבורה של יום יום.**

חנוכה נועד לציין דברים רבים, אך שמונת ימיו הם גם הזדמנות לזכור שהוא ניצב בליבו של מסע ארוך. של מלחמה שהחלה שלוש שנים לפני חנוכה, ונמשכה עוד קרוב לארבע שנים אחריו. למכבים עוד יהיו הפסדים וניצחונות רבים אחרי חנוכה של שנת 164 לפני הספירה. מלחמתם, על שלל גבורותיה, היא גם מלחמה של גבורת התמדה. הנרות שאנחנו מדליקים בחנוכויות בשטח או בבסיסים, הן תזכורת לכך שהאור הגדול ביותר נובע מתוך התמדה שקטה. מהנבונות להמשיך ולעמוד על המשמר, יום אחרי יום, לילה אחרי לילה, ללא הרף.

ירושת המכבים נגלית בימים האלה דווקא מפני שאנו נלחמים על הדבר הבסיסי ביותר, בדיוק כפי שנלחמו המכבים בשעתם - על נפשנו, על ביתנו ועל הזכות שלנו לחיות כאן. מורשת זו אינה נחלת העבר, אלא חיה ונכתבת יום-יום בזכות כל אחד ואחת מכם.

כמו קריאתו של רבי עקיבא בשירו של טשרניחובסקי - **אנחנו המכבי**.

בני העיר ובני הכפר; אנשי מרכז וספֶר; אחים ואחיות לנשק בשלל צבעים ומבטאים של קיבוץ גלויות; **צבא עם שלם שהוא המכבים של היום**. זוהי לא קריאה של יומרה או יוהרה. זוהי קריאה של אחריות. ההכרה בכך שזאת המשימה שלנו, ושזה עלינו - היא תחילת המענה לשאלות של טשרניחובסקי.

הנה אותה ארץ. "אָרֶץ – בְּהָ יִתְקִים – כָּל אֲשֶׁר אִישׁ קוּהוּ."

ועוד משהו בהקשר הזה. **השבוע צויין שבוע ההוקרה לפצועי צה"ל**. מלחמה מעולם לא היתה משאת נפש בתרבות שלנו. אך היא מאפשרת לעתים לבצע תיקונים חשובים. מפקדים רבים לא נזקקו לה כדי להוקיר את פצועיהם. כפי שרבים לא היו צריכים את איציק סעידיאן כדי להיזכר בצלקות הנפש הסמויות מן העין. ובכל זאת, נראה שהמלחמה,

על היקף פציעותיה הנרחב כל כך, איפשרה לנו, **חייבה אותנו, להישיר מבט, להטות אוזן, ולהושיט יד**.

והתפר הזה, בין שבוע ההוקרה, לבין חנוכה, יש בו תבונה ורגישות רבה. היקף הגבורה והיקף הלחימה, לצד היקף הצלת החיים במלחמה, הוסיפו רבים רבים למעגל הפצועים בגוף ובנפש. חקיקת המועד הזה, שהקדימה את המלחמה בשנים ספורות במעין דגע של נבואה - טוב עשתה.

היא מאפשרת לנו בצבא להיות טובים יותר ודאויים יותר. היא תזכורת לכך **שסיפור המאבק היומיומי בתהליך השיקום ערכי ומעורר השראה לא פחות מהקרב עצמו**.

אנחנו כולנו זוכרים את אלעזר שנפל בקרב תחת הפיל בקרב נגד היוונים. אך **גבורת המכבים היא גם גבורת החיים, השורדים. אלה שנשאו על גופם ובנפשם את פצעי המלחמה הזו שנים אחר**.

לצד אנדרטאות, וטקסי עיטורים וגבורה, ושכול, הפצועים הם עדות אילמת למוראות המלחמה, להקרבה, לגבורה - זו של המזנקים נוכח האש, וזו של המחלצים והנאבקים על כל נשימה, כל פעימה, כל שניה בדרך לפינוי. **ברצותנו, פצועינו הם עדות שאין טובה ממנו לרעות לוחמים ולגבורתם**. והם חלק גדול מהאוד שאנחנו יכולים להמשיך ולחנך לאורו.

חנוכה שמח,

תא"ל, סמואל בומנדיל

קצין החינוך והנוער הראשי

איגרת קצין החינוך והנוער הראשי

"אין עם אֶשׁר יסוג מחפירות חיו"